

مجموعه آثار ۱۰

فلسفه اجتماع، تاریخ و تمدن

تألیف: محمدتقی جعفری

تدوین و تنظیم: عبدالله نصری

نمایه مطالب

پیشگفتار	۱۷
بخش اول: انسان و جامعه	۱۹
فصل ۱ - توجیه منطقی رابطه فرد و اجتماع	۲۱
تعریف فرد	۲۱
تعریف اجتماع	۲۱
عناصر موجودیت فرد و ابعاد آن	۲۲
اجتماع هنگامی می تواند اصیل و توجیه کننده «من» باشد که	۲۳
رابطه فرد و اجتماع از دیدگاه های گوناگون	۲۴
دیدگاه یکم - طبیعی معمولی	۲۴
دیدگاه دوم - رابطه قراردادی	۲۵
دیدگاه سوم - ماهیت انسان	۲۵
دیدگاه چهارم - اصالت	۲۵
دیدگاه پنجم - رابطه فرد و اجتماع از نظر ارزش	۲۸
۱- ارزش موضوعی فرد یا جامعه	۲۹
آیا افزایش کمیت افراد، عامل افزایش ارزش است؟	۳۰
۲- طرف برخوردار از ارزش	۳۱
۳- پدیده ای که موضوع را با ارزش ساخته است	۳۱
بهره برداری از نیروها و استعداد های مثبت و سازنده در راه	۳۲
فصل ۲ - جامعه، موضوع جامعه شناسی	۳۳
شناخت علمی جامعه	۳۴
جامعه شناسی تحقیقی و جامعه شناسی نظری	۳۵
دخالت موضع گیری های خاص در جامعه شناسی	۳۶
جامعه شناسی و جامعه سازی	۳۸
رابطه شناخت با عمل	۴۲

۴۳	شناخت و گردیدن
۴۴	شناسایی قوانین ثابت
۴۶	فصل ۳ - جامعه‌شناسی و شناخت قوانین
۴۸	رابطه قانون‌مندی جامعه و اختیار
۴۸	۱- معنای اختیار انسان
۵۰	۲- سلطه و نظارت شخصیت در کارهای اختیاری
۵۲	۳- تمایز سه مفهوم «رهایی، آزادی و اختیار»
۵۴	دخالت شخصیت در کار اختیاری
۵۵	قانون علیت، کار اختیاری و انتقادهای هفت‌گانه
۵۸	روابط سه‌گانه امور طبیعی، روانی و قراردادی
۶۰	جبر و آزادی در حرکات سه‌گانه
۶۴	فصل ۴ - موانع شناخت جوامع
۶۴	۱- ارتباط هر جامعه با جوامع دیگر
۶۴	۲- نقش انسان
۶۵	دلایل انعطاف‌پذیری افراد انسانی
۶۷	۳- عنصر «می‌خواهم»
۶۹	۴- عامل بازیگری و تماشاگری
۷۲	رابطه هم‌عقیدتی آزادانه
۷۶	روابط موجود در یک جامعه باز، با روابط موجود در سایر جوامع
۷۶	ارتباط با سایر جوامع
۷۸	فصل ۵ - روابط اجتماعی؛ طرح اسلام
۷۸	طرح اسلام درباره روابط اجتماعی
۷۸	۱- رابطه طبیعی
۷۹	۲- رابطه مصنوعی
۸۰	۳- رابطه قراردادی
۸۱	۴- رابطه الهی
۸۱	الف) خدا با جهان طبیعت
۸۲	ب) انسان و جهان طبیعت

هویت تاریخ	۳۰۸
وحدت یا کثرت عامل محرک تاریخ	۳۱۰
درونی یا برونی بودن عامل محرک تاریخ	۳۱۲
نظریات اندیشمندان درباره عامل محرک تاریخ	۳۱۵
ادعای حرکت تکاملی تاریخ	۳۱۶
فصل ۵ - ضرورت تفکیک میان عامل ضروری تاریخ و	۳۱۹
موقعیت یکم - تعیین عامل کیفیت حیات	۳۲۰
موقعیت دوم - تعیین عامل کیفیت حیات انسان‌ها در حال زندگی جمعی ..	۳۲۱
فصل ۶ - راهیابی به عامل محرک تاریخ	۳۲۷
راهیابی به عامل محرک تاریخ	۳۲۹
الف) قانون علیت در تاریخ و شئون انسان‌ها	۳۴۰
ب) نیروی محرک	۳۴۱
ج) هدایت‌کننده	۳۴۱
الف) قانون علیت در تاریخ و شئون انسان‌ها	۳۴۱
ب) نیروی محرک	۳۴۲
ج) هدایت‌کننده	۳۴۴
فصل ۷ - سه عامل اصلی در حرکت تاریخ	۳۴۶
نقش خدا در تاریخ	۳۴۶
۱- تأثیر خداوند در تاریخ	۳۴۶
رابطه مشیت الهی و اختیار انسان	۳۴۸
نقش انسان در تاریخ	۳۵۱
۲- انسان	۳۵۱
کمیت و کیفیت دخالت و تأثیر انسان در تشکیل تاریخ خود	۳۵۳
۳- واقعیات مفید برای انسان‌ها	۳۵۴
منفعت‌گرایی در فلسفه تاریخ	۳۵۵
تلاش انسان برای منفعت	۳۵۷
فصل ۸ - انسان و ادعای تکامل	۳۶۴
فساد و افساد انسان در تاریخ	۳۶۴

مقدمه‌ای در توصیف فرهنگ و تمدن از دیدگاه اسلام و مکاتب بشری.....	۵۲۰
عوامل بروز و اعتلا.....	۵۲۲
۱- پایبندی به خصلت‌های نیکو.....	۵۲۳
۲ و ۳- پایبندی بسیار به اعمال پسندیده و امور نیکو و زیبا.....	۵۲۴
۴- آرمان‌های بزرگ.....	۵۲۵
۵- تکاپو در مخاطرات بزرگ و آثار پسندیده.....	۵۲۷
۶- وفای به عهد.....	۵۲۹
۷- اطاعت از نیکوکاری.....	۵۳۱
۸- نافرمانی و اعراض از کبر.....	۵۳۱
نکته‌ای مهم درباره سه عامل حیاتی تمدن.....	۵۳۵
۹- قرار گرفتن در شعاع انگیزش‌های فضیلت.....	۵۳۶
۱۰- خویشتن‌داری از ظلم و ناشایست تلقی کردن قتل نفس.....	۵۴۰
۱۱- انصاف برای همه خلق.....	۵۴۴
۱۲- حلم و فرو نشانیدن غضب.....	۵۴۴
۱۳- پرهیز از فساد در روی زمین.....	۵۴۵
۱۴- التزام به انس و محبت.....	۵۴۶
۱۵- برخورداری انسان‌ها از نیروهای مادی و معنوی.....	۵۴۹
۱۶- کوشش در هنگام آزمایش‌ها و گرفتاری‌ها.....	۵۵۲
۱۷- توافق در امیال و آرمان‌ها.....	۵۵۳
۱۸- اعتدال دل‌ها.....	۵۵۳
۱۹- بصیرت‌های نافذ.....	۵۵۴
انگیزه متفکران معاصر در بی‌توجهی به نقش دین در تاریخ.....	۵۵۵
نمایه آیات.....	۵۵۹
نمایه روایات.....	۵۶۵
نمایه خطبه‌ها.....	۵۶۷
نمایه نام‌ها.....	۵۶۹
نمایه کتاب‌ها.....	۵۷۵

پیشگفتار

مجموعه حاضر از دهمین شماره مجموعه آثار، شامل مباحث مهم مربوط به فلسفه اجتماع، تاریخ و تمدن است.

مبحث فلسفه اجتماع شامل سه بخش اصلی: انسان و جامعه، عدالت اجتماعی، و تحلیل کار و ارزش آن است که به جهت گستردگی و تنوع مباحث مربوط به جامعه، این موضوع به سه بخش اصلی و فصل‌های فرعی تقسیم شده است. البته عموم مباحث این بخش‌ها، از مجموعه «ترجمه و تفسیر نهج البلاغه»، کتاب «آفرینش و انسان»، و آثار پراکنده استاد جعفری جمع‌آوری و تدوین و تنظیم شده است.

بخش چهارم و پنجم تحت عناوین «فلسفه تاریخ» و «مبانی شناخت اصول فلسفی تمدن‌شناسی»، نخست در مجموعه ترجمه و تفسیر نهج البلاغه ذیل تفسیر عمومی خطبه‌های ۲۶ و ۹۳ منتشر شده است که بنا به اهمیت این دو موضوع و سهولت دسترسی دانش‌پژوهان محترم، هم به صورت جداگانه به نام «فلسفه تاریخ و تمدن» منتشر شده، و هم در این مجموعه گنجانده شده است.

همه این پنج بخش که در این مجموعه ملاحظه می‌کنید، در قالبی جدید تدوین و تنظیم شده و هر یک از کتاب‌ها پس از تقسیم‌بندی به بخش‌ها و فصل‌های گوناگون، با رعایت حفظ امانت در مطالب کتاب، ویرایش ادبی شده است تا خوانندگان محترم به آسانی بتوانند با مطالب مورد نظر خود، ارتباط برقرار کنند.

شاید بتوان گفت که مطالب هر یک از این پنج بخش از ارزش فراوان برخوردارند، چرا که مباحثی در آنها مطرح شده که کمتر مورد توجه فلاسفه و متفکران اسلامی بوده است. البته برخی از نوآوری‌ها و ابداعات فلسفی استاد جعفری را نیز می‌توان در این مجموعه

یافت.

درباره موضوع فلسفه تاریخ، استاد جعفری در سال‌های دهه ۵۰ شمسی، سلسله مباحثی را تدریس کردند که در آن زمان در هیچ یک از آثار ایشان منتشر نشد و بعدها فقط در مجموعه ترجمه و تفسیر نهج البلاغه، ذیل تفسیر عمومی خطبه ۹۳ به چاپ رسید. آخرین بخش مجموعه حاضر، موضوع «مبانی شناخت اصول فلسفی تمدن‌شناسی» است که حاوی بسیاری از مطالب ابتکاری است. شایان ذکر است که در میان متفکران اسلامی، این خلدون به طور مستقل در باب تمدن مباحثی را مطرح کرد و متأسفانه سایر متفکران اسلامی تا عصر حاضر به این بحث نپرداخته‌اند، و آرا و دیدگاه‌های بعضی از متأخرین هم کمتر جنبه فلسفی دارد. استاد جعفری درباره این موضوع، از زاویه‌ای خاص به طرح مبانی فلسفی تمدن پرداخته که از جهات گوناگون قابل بررسی و تأمل است.

این مؤسسه در تولید و عرضه مجموعه آثارهای استاد محمدتقی جعفری سعی بر آن دارد که دقت در انجام کار در اولویت باشد، اگرچه این آثار با کمی تأخیر به بازار نشر و نزد علاقمندان راه می‌یابد. امید که دهمین مجلد از مجموعه آثار استاد محمدتقی جعفری مورد توجه صاحب نظران و تمامی دانش‌پژوهان قرار گیرد و این مؤسسه را از نظرات و پیشنهادهای خود بهره‌مند سازند.

مؤسسه تدوین و نشر آثار علامه جعفری

بهار ۱۳۹۶